

ՎԱՀԱՆ ԱՐԱՄՈՒՆԻ

ԲԱՆԱՍԵԼԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

891.99

12474

U-82

Արամեւր, Վ.

Բաւաւրեղեւորութիւն

✓
ՀԱՀԱՆ ԱՐԱՄՈՒՆԻ

891.99

Ա-82

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

2115
5172
1412
8461
1948

ՀԱՅԿԱՆ ԳՐԱԴԱՐԱՆ

ԵՐԵՎԱՆ

1948

В. АРАМУНИ
СТИХИ

(На армянском языке)
Армгиз, 1948, Ереван

ԴՈՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆ, ԻՄ ՄԱՅՐ

Երկար քափառումից հետո, ես հանգրվան գտա
Այստեղ: Իմ հայրենի հողում: Երևանում չգնաղ,
Որիմ երագել էի իմ երագներում: Եվ դա
Ինձ թվացել էր ցնորք մի հեռավոր: Խաղաղ
Ինչպես այգիմ այն եղեմյան, ուրկից Մառիսը վես
Մեզից ժպտում էր ինձ բարի: Օ՛, հարագատ իմ հող,
Դու կարոտը փաշում էր ինձ, ինչպես առավոտյան
Վառվող բոցե կրակի անմարելի շունչը ելնող:

Մեր հոգիների կապից և սիրուց մեր, ինձ գտար,
Եվ նանաչեցիր որդուն քո, որի սերը դեպի
Բեզ է բոցի նման մոլեգնացել: Օ՛, դու կրակ անմար,
Որ մի օր վառեցիր ինձ, և դեռ ինչքան պիտի
Դու վառես քո որդոց - հեռվում պանդուխտ զնացած,
Որ դեռ քո կարոտի սիրուց քափառում են երկար,
Դո՛ւ, դո՛ւ ապավենն ես նրանց հույսի կորած,
Փայփայտմբը հոգու, դու նոր Հայաստան, իմ մայր:

Իմ ձայնը, իմ երգը ցնծուն դու ես ինձ պարգեկ,
Սովետական իմ Հայաստան, դու հրավանդը որդուդ,
Գիտեմ ինձ կլսի մեկ օր մահվան շունչը անգուր,
Բայց քո գրկից երբե՛ք, երբե՛ք: Երբեք չի կարող բաժանել
Ոչ մի ուժ, քանզի կրում եմ ես իմ սրտի վրա

Քե՛զ, մայր Հայաստան, երկիր իմ: Դու բազում հայու-
քյան

Սրտի՛, մտքի՛, հոգո՛ւ արև, և հույս ուկի.

Երբ դու կառ աշխարհում, ի՛նչ ուրախ, ի՛նչ ուրախ
արևն է՝

Թագ կրում այս երկրի երեսին:

Նվ եղել են պաներ դժնի, որ սգացել ես դու.
Քո որդիների կորուստը, նրանց մահը դաժան,
Բայց և որոնց պայքարի դեմ համառ
Սեգ սարերն ու ծովերն էին խոնարհում: Նվ ահա
Նրանց դարձի համար, նրանց առա՛ջ, նրանց պատվի՛ն
Դու շողացի՛ր որպես առողջ այնքա՛ն բարեգուշակ,
Դու նրանց հալսի՛, ուժի՛ և սիրո յույսն հանգրվան
Նդար ամենուր, իմ երկիր Սովետական Հայաստան:

Բայց ես ինչքա՛ն ունեմ բույրեր ու եղբայրներ
հեռվում.

Որոնց կարոտը, հույսն ես դու: Անմարելի կրակ—
Զերմացրու և մի թողնիր հեռվում նրանց պանդուխտ,
Դու հայրենի երկիր, ի՛մ հող, դու բախտի նշանակ:
Իմ բույրերն այնտեղ էլ այնպես, ինչպես և այստեղ են՝
Սև աչքեր ունեն մամն վազող այն եղնիկի,
Սև հոնքեր միշտ աղեղված, այտերին վարդի թեր
Նվ սև մազեր շողերի պես փայլող արեգակի:

Քո սերն է կոչը նրանց, ինչպես և մերը: Ահա
Նրևանը փաղափամայր և անունդ, իմ երկիր,

Մի կախարդիչ բառ է դարձել մեր և նրանց շուրթին,
իսկ քա կամար ծխածանը՝ ծիրանի ոսկեգիր:
Դու մա՛յր երկի՛ր, ի՛մ Հայաստան և հարազատ իմ հող,
Ուժ ես տվել, հաղթանակ ինձ և բոլոր հայերին
Նվ պնճելի բույրով, լույսով ամուսնո՞ւ օծվի քող,
Դու օրորա՛ն, դու օրորա՛ն սրտերի:

ՀՆԳԱՄՅԱՆԻ ԵՐԳԸ

ԵՐԳ ԿԱՌՈՒՑՈՒՄԻ

Երբ բացվում է օրը առավոտի բույրով,
Խնդությունով լցվում ու երգերով զվարթ,
Ես ձեզ մոտ եմ գալիս ծանոթ ճամբաներով,
Իմ ընկերներ անգին, հեռավորներ անաղա,
Ահա դեմքերը ձեր՝ օ՛ հալաղատ մարդիկ,
Հայացքներդ խոհուն՝ օվկիանի պես ոնհուն,
Ես ձեր շունչն եմ զգում ահա այնքան մոտիկ
Այս օրերի ամեն, ամեն մի ոլորտում,
Ծավալվում է ահա երգը հնգամյակի,
Դառնում լուսնի կյանք, Բայց օրերում այս թե՛
Դեռ երևում են իմ դեմ այն օրերը կրկին,
Կովի երեկն անեղ՝ մահասարսուռ ու սև
Մենք այն կովով առանք՝ բերդը այս հնգամյակի,
Եվ արյունով առանք կյանքը մեր ապագա,
Այս օրերի համար թրձեցինք մեր հոգին,
Եվ գալիքի համար, որ պիտի գա...
Ինչպես այն օրերում ելանք մեկ մարդու պես
Առաջնորդի վրեժ կարմիր դրոշի ներքո,
Եվ զնացինք դրո՛հ և կովեցինք այնպես,
Որ առաջնորդը մեր չմնաց մեզնից դժգոհ,
Եվ հիմա էլ նորից մենք ելել ենք մարտի,
Բայց ոչ թնդանութով և ոչ գեներով ռազմի,
Հիմա մուրճերն են մեզ բերում փառք ու պատիվ,
Հաղթ իջնելով սալին հնգամյակի

Հնգամյակի ոճով անհունորեն սիրով —
Դեմքն ենք վերակերտում խոցված հայրենիքի,
Առանց շիթ արյունի, հակինթ մեր քրտինքով,
Ահա բարձրանում է սանդուխք դալիքի՝
Դրոշներն են պարզում քուրաններ հրաբորբոք,
Հայրենիքն է հաղնում երկաթ, բրոնզ ու փայլ՝
Մեր պահն մի օրը, ամեն ժամը հիմա
Դեպի գալիքն է վառ, հաղթանակի մի քայլ՝
Մեզ առաջ է մղում կամքը առաջնորդի,
Զեռքը նրա կարող, դեպի օրերն այն պարզ
Եվ որպես խինդդ՝ ինչպես Զանգուն հորդի՝
Խփի՛ր, ընկեր, մուրճդ, որ միշտ վեր բարձրանա...
Երբ բացվում է օրը առավոտի բույրով,
Խնդությունով լցվում է երգով աշխատանքի,
Ես ձեզ մոտ եմ գալիս հաղաք ճամբաներով՝
Կովի իմ դյուցազներ, իմ ընկերներ փառքի..

ՀԱՅՐԵՆԻՔԻՍ

Դու իմ հայրենիք վեհ ու դյուքական,
 Քո դեմքը նորից պայծառ է ժպտում,
 Քո սրգինները քո սիրով ընկան,
 Քո ջինջ անունը ամենքի սրտում:
 Բացվում է օրը, և կյանք է զնգում,
 Քո կառույցները ահա վերամբարձ—
 Օր ու իրիկուն ելնում են, կանգնում՝
 Այնպես սրբատաշ, այնքան վեհ ու պարզ,
 Հայրենիք, երկիր ջինջ ու լուսակերտ,
 Մահվան տվեցինք թշնամուն քինոտ,
 Որ դու միշտ ժպտաս մեր սրտերի հետ,
 Մոռացած հավետ անցյալդ արնոտ:

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՍԵՐՈՒՆԴ

1.

Կրկին առած բամբիւ՝ անափ մի կարոտով
 Քեզ հմ երգում անա, երիտասարդ սերունդ,
 Քո այսօրը պայծառ, անա իմ դեմ սիրով—
 Դու ելնում ես, փթթում, ինչպես զարուն
 Երեկ կռիվ էր, մահ: Կռիվներում այդ խոր,
 Եվ մաքտերում անեղ, հրդեհներ ըսցում,
 Դու թրծեցիր հողիդ և կռիվեցիր, ինչպես
 Պողպատն է միշտ կռիվում թեժ հնոցում
 Եվ կատաղի ու գոռ շառաչներում կռվի
 Դու ընթացար ինչպես կամքը անհաղթելի,
 Որպես ցասման կռակ ելար խոր շառաչով
 Թշնամու դեմ գոռող ու ատելի:
 Եվ մերթ որպես սվին՝ դու մեխվեցիր սայրսուր
 Կրծքում այն թշնամու, որ փորձում էր երեկ
 Ծաղկուն կյանքդ մարել՝ ավուելով մահ, արյուն:
 Բայց դու եղար հզոր ու միշտ անթեք:
 Եվ մերթ որպես ահան շառաչեցիր ուժգին,
 Եվ պայթեցիր անեղ՝ արձակելով շփոնդ,
 Ահեղ սարսափ եղար դու ոսոխի գլխին,
 Մաքառելով այդպես անցար ուղիդ:

Այսօր ահա կրկին թրծած հողիդ հրով,
 ելել ես դու նորից վսեմ մի պայքարի,
 Չքնաղ հայրենիքի, նրա հըղոր սիրով
 Նվաճում ես բերդերն հնգամյակի:
 Եվ անհուն է ուժդ, ինչպես ծովը կապույտ,
 Եվ կորովդ անմար խաբույկի սկս ըորբոր:
 Աշխատանքի սերն է մեզ միշտ իրար կապում,
 Թողած մեր մանկության օրերն անհոգ
 Եվ Սևանի ճակին և հանքերում պղնձի,
 Այդ քո ուժն է եռում, երիտասարդ սերունդ,
 Թող օրերի հուրը այնպես, այնպես թրծի
 Մեր սրտերը մաքուր և հրահուր:
 Եղբուք կառուցումի մարտիկներ եք անպարտ
 Ու հաղթում եք ուղին դեպի գալիքը վառ,
 Եվ ընթանում առաջ, և՛ ընթանում հպարտ՝
 Մեր աղազան դեպի ջինջ ու պայծառ:
 Եթե վաղը նորից չարագուշակ ոռնան
 Ոսոխները այն չար, օ՛, սուրբ իմ հայրենիք,
 Թողած դադդահ ու մուրճ, անհուն ուժով զաւթան
 Մենք կնետվենք առաջ որպես մրրկիկ:

ՄԵՐ ՊԱՏԻՎԸ

(Նոր տարվա առթիվ)

Եվ երդում են տալիս Առաջնորդին մեր մեծ՝
 Որդիները նրա և թոռները բոլոր,
 Որ աշխատանքում մեր, ինչպես կռվում այն թիփ,
 Մենք կլինենք խրոխտ ու միշտ հզոր:
 Ահա պատիվը մեր և սխրանքը հոգու,
 Աշխատանքի հուրը թող մեր կամքը թրծի,
 Ինչքան զժվար լինի, մեր ուժն է միշտ հորդուն,
 Մենք պատրաստ ենք ամեն, ամեն դործի:
 Մենք կբուժենք բոլոր վերքերն հայրենիքի,
 Ստալինյան ոճով՝ հնգամյակում հաղթող,
 Որ սերունդը եկող, պայծառ մեր գալիքի
 Ո՛չ մի հետք չաւանի վերքերից խոր:
 Բարձրացնում ենք ահա քաղաքները կրկին,
 Դեպի երկինք հանում գործարաններ հսկա,
 Հրճվում է նորից ժողովրդի ոգին
 Այնպես ջերմ ու պայծառ ու արևկա:
 Եվ որպեսզի աճենք ոչ թե ամեն տարի,
 Այլ ամեն մի օր, աճենք ամեն մի ժամ,
 Մեզ առաջ է տանում ձեռքը Առաջնորդի
 Դեպի գագաթները վճիտ ու պարզ:
 Ահա նորից, ինչպես կռվի թիփ օրերին,

Նրա անունն է մեզ հըով լուսավորում,
Հիմա և այս խաղաղ ու ջինջ տարիներին
Նա է կյանքները մեր լույսով իր արևում,
Ահավասիկ և մենք այս նոր տարվա շեմին
Բարձրացնում ենք բաժակ զինով լեցուն,
Խմում Ստալինի կենացը ու գոչում.
— Փառք քեզ, Առաջնորդ մեր հզոր ու մեծ.

ԱՆԱ ԵՐԳԸ ՀԻՄԱ ՄԵՐ ՍՐՏԵՐԻ

Ա.

.. Դեռ տարիներ առաջ մենք եղել ենք այստեղ,
Այստեղ, այս երկրում, ուր միշտ համատարած
Ամռանը շոգ էր, տոթ, գարնանը հորդ հեղեղ,
Ուր սին հուլիսերից էր մարդու բախտը կախված,
Ուր ամենուր մահն էր սևադգեստ շրջում,
Բախում ամեն մի դուռ անկոչ հյուրի նման,
Եվ վաղ առավոտից մինչ գիշերն էր լիջնում,
Մահ... մահ... մահ...

Ելանք հախուռոն ու հոծ, բոցում պայքարների
Հանդուգն ու անաբաստան ինչպես, ինչպես հիմա,
Մարտնչեցինք ընդդեմ ցրտի ու խավարի.
Հանուն նորին այս նոր, ուր որ կյանքն է եռում,
Ու բորբոքվում կյանքի անմարելի քուրան,
Եվ արյունը վսեմ, որ մեր երակներում
Դեռ եռում է, ինչպես այն օրերին գարնան:

Բ.

Ելանք, կառուցեցինք մեր երկիրը խինդով,
Աշխատանքի, կամքի, հերոսության անչափ,
Մեր գնդերով բազում և բրախքով. մեր ծով,
Մկաններին տված նոր ուժ ու թափ,

Ստեղծեցինք աշխարհ մի նոր ու խանդավառ:
 Այս օրերի համար եղանք մենք ահարկու,
 Որ երկիրը լինի անհունորեն պայծառ,
 Որ չչափվի անգամ մարդու խինդը հոգու:
 Կռիվներում անդուլ, առօրյայում այս մեծ,
 Մենք հաղթեցինք ամեն բերդ ու արգելք,
 Բայց թշնամին նորից նոր պատերազմ գուժեց.
 Հողմերի դեմ վայրագ մրկաշունչ թափով
 Մենք նետվեցինք առաջ,
 Եղանք լեռներ կանգուն և մեր ճակատներով
 Ինչքան ամպեր անցան կարկտակուտակ:
 Ծնկի եկավ չարաչք դաժան ոսոխն անարդ,
 Նորից լազուր ու ջինջ դեմքը բացվեց երկնի,
 Փառք քեզ կրկին անգամ, Սովետական Բանակ,
 Որ փրկեցիր զու մեր հայրենիքը անգին:

Գ.

Ոսոխն ընկավ, սակայն դեռ կռիվ կա հիմա,
 Մեր առջևում մարտեր, ապագայի ընթացք,
 Եվ կուտակված եռանդ մկաններում բոլոր,
 Որ ոչ սահման զիտե, և ոչ եզերք ու չափ:
 Հիմա մարտն է ուրիշ, ուրիշ է կյանքը հիմա,
 Դեմից ժպտում են մեզ անթիվ օրեր կայտառ
 Եվ կռիվը այս նոր, մարտը մեր առօրյա,
 Որ մենք մղում ենք միշտ արիաբար
 Տագնապալից է քան գրոհն հայրենական
 Մղված Ստալինգրադի կամ խարկովի համար:

Այսօր մենք կոփում ենք ընթացքն ապագայի,
եվ մեր կամքը հիմա երգ է ու կառուցում,
Զգում ենք դոփյունը վաղվա, որ պիտի գա,
Մյ՛ղ մեր գալիքի արշալույսն է բացվում...
Եվ այնքան, այնքան է պայծառ մեր ապագան,
Որին երազում է ամեն մի մաբդ անգամ,
Կառուցումի շունչն է դարձյալ փոփում անծայր,
Եվ մենք ուղջունում ենք շունչը այդ մարտերի,
Եվ մեր դալիք օրը դարնան նման պայծառ,
Ահա երգը հիմա մեր սրտերի:

ՎԵՐԱԴԱՐՁԻ ՃԱՄԲԻՆ

Այս ամիերոճ մի օր եղել եմ ես,
Որպես մարտիկ զինվոր մի հասարակ,
Ու մաքանչել, կռվել բոլորի պես—
Բոլորի պես տեսել թա՛հ ու զրկանք:

Ես ձեզ մոտ եմ կրկին, ծանոթ վայրեր,
Այստեղ թնդանոթ կար և գնդացիք,
Գրոհ ավինք այստեղ մի ուշ գիշեր—
Եվ գյուղ մտանք մենք վաղ լուսաբացին:

Մահու, կյանքի կռիվ եղավ այստեղ,
Բազում արկեր թռան, շառաչեցին,
Թշնամու դեմ ելանք, ինչպես հեղեղ—
Ռազմում ընկավ դաժան գերմանացին:

Մենք հաղթեցինք, Ծանոթ ճամբաներով
Տուն եմ դառնում և ես, հազար հուշեր
Ունեմ պահած սրտումս ու չմարող
Մի անջինջ աղջկա չքնաղ պատկեր:

Նա քնքուշ էր այնքան և լուսերես,
Հոնքեր ուներ նման աղեղներին,
Եվ երկու դույզ հյուսքեր, օձեր սրպես
Իջած նրա թիկնեղ, լայն ուսերին:

Հագին ունիւր շապիկ զինվորական,
 Ունիւր հոգի մաքուր արևի պես,
 — Կովից հետո, — ասաց, — մենք տուն կգանք —
 Եվ հարսանիք կանենք, թե ինձ, թե քեզ:

Բայց նա ընկավ խիղախ զինվոր որպես,
 Ու չտեսավ գալիք օրը վաղվան —
 Մենք պատեցինք նրան ծաղկով պես-պես
 Եվ թաղեցինք նրան:

Ահա գերեզմանը և սիրտն հանգչող
 Այն աղջկա զինվոր, աղբյուրի տակ,
 Գերեզմանից առած մի բուռ սև հող —
 Տուն եմ բերում, որպես սուրբ հիշատակ:

12424
 5172
 11

ՀԱՅՐԵՆԻ ՀՈՂ

Հող դու հայրենի, հարազատ դու մայր,
Դու որքան հին ես և որքան գերող,
Ամբարում ես դու բարիք անսպառ,
Գանձեր խոր հողու, լուսեղեն դու հող:

Դու դար ու դարեր երազ ես եղել,
Պապերիս համար և իմ հայրերի,
Քեզ համար ինչքան արյուն են թափել,
Որ թոռներն իրենց չլինեն գերի:

Իսկ հիմա ահա տերը մայր հողի,
Մենք ենք, որ թաղած զրկանք ու կարիք,
Գտանք և՛ կորույժ և՛ ուժ հաղթողի,
Հողից հանելով գանձեր ու բարիք:

Դեռ ինչքան գանձեր կան քո ընդերքում,
Հող դու հայրենի, հարազատ դու մայր,
Թե չլինես դու և ոչինչ կյանքում
Ձի լինի կանգուն...

ԻՄ ԺՈՂՈՎՐԴԻՆ

Երեկ փոխեցի գրիչս զենքով,
 Ռազմի դաշտ ելա որպես մի զինվոր,
 Որ պաշտպան կանգնեմ խնդությանդ ծով,
 Եվ վեհությանդ՝ երկնքից էլ խոր:
 Կռիվներ եղան, ավերներ եղան:
 Մեզ թնդանոթն էր մարտի ուղեկցում,
 Ահեղ մարտերում հղբայրներ ընկան—
 Նահատակվեցին վառ գարունն կյանքում:
 Մեր նավը լողաց արյունի ծովում,
 Ուր մշուշ էր մութ, ուր մահը խոցվեց,
 Այդ թոհ ու բոհի անեղ զնպոցում—
 Նամը հաղթանակի խաբխիսը գցեց:
 Իսկ այսօր զենքս գրչով փոխեցի,
 Որ փառքդ երգեմ, իմ վեհ ժողովուրդ,
 Եվ պարզ այս երգս, որ հս գրեցի—
 Քեզ հմ նվիրում իմ սրտից անսուտ

ՎԵՐԱԴԱՐՁ

...Հրե օրերին բիրտ թշնամին
Հասավ լեռները իմ հայրենի,
Եվ որպես մահվան սառը քամի,
Ուղեց լեռներից դաշտերն իջնի:

Թողած մանկության այգի ու տուն,
Անցա ծովեր ես ու ցամաքներ,
Եվ որպես պարտքը անկեղծ որդու՝
Թշնամու դեմ ես դարձա սուսեր:

Եվ կարոտից քո, հայրենի հող,
Եվ սիրուց, սիրուց հայրենիքի,
Թշնամու դեմ ես ելա անդող,
Որպես բռունցք հաղթ ու դալրազին:

Եվ հեռուներում ցուրտ ու մոլոր,
Միշտ քեզ եմ հիշել հայրենի տուն,
Եվ ձմռան միջից որպես դարուն,
Միշտ ժպտացել ես դու քո որդուն:
Եվ պարտքս տված քեզ եմ դարձել, տուն,
Ինչպես վայել է հաղթող որդուն:

ԾԻՐԱՆԻ ԾԱՌ

1.

Գլուհի պահին քեզ տրորեցին.

Ծառ իմ ծիրանի,

Երբ հերս սողոսկեց չար գերմանացին

Մեր հողն հայրենի:

Ծաղկիդ թերթերը մեկ-մեկ ընկան վար,

Աստղերի պես վառ,

Եվ մանկան նման դառը լաց հղար,

Իմ ծիրանի ծառ:

Եվ դու մերկացար, երբ քեզ պարուրեց

Գլշերը խավար,

Երբ քեզ սանրելով քո գլխին շաշեց

Արկը հողմավար:

Եվ ես հասկացա քո սրտի լեզուն,

Երբ դու տնքացիր,

Զոհված մարտիկի շիրիմի առաջ

Հուռ խոնարհվեցիր:

Բայց հիմա արդեն, երբ տուն հմ դառնում
 Կածանով այն հին,
 Ժպտում ես ահա, ծաղիկներ փռում.
 Իմ ճանապարհին:

Այդ հրճվանքի արցունքներն են քո,
 Իմ սիրտն են ցնցում,
 Մոռացել ես դու վշտերդ անցած,
 Այնպես վաղանցուկ:

Նվ հիմա դու էլ ժպտում ես, խնդում
 Օր ու իրիկուն,
 Քո ծաղիկները վառ աստղերի հետ
 Խաղում են թաքուն:

Ու երբ հիշում ես
 Զոհված մարտիկին,
 Քո ծաղիկները արցունք առ արցունք
 Թափվում են գետին:

ԱՐԵՎ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ

Ահա կրկին մեր դեմ առավոտն է բացվում,
 Որպես հեքիաթ անուշ, որպես վառ խնդություն,
 Մարուր օդում անհուն թռչուններն են ճախրում —
 Ու ավետում նոր երգ ու բերկրություն
 Ինչն է արդյոք այսպես կիզում սրտերը մեր,
 Ինչն է արդյոք այնպես անափ կարոտ դառել —
 Ուր—ամենուր հիմա ելած բաղնաթյուններն
 Անչափելի չափով անմար սեր են առեր:

Օ, սերն այդ, կարոտը, խնդությունն անափ,
 Մեր սրտերն են կիզում մի ջերմագին տապով,
 Օ, առավոտ ելնող, փայլիր դու ափե-ափ—
 Թող արևը կրկին շողա մեզ ապահով
 Սև տաքիններն անցան, ինչպես չվող թռչուն,
 Ինչպես անհղ երազ խոլ գիշերներին,
 Եկան օրերը այս և հուր, և շառաչուն,
 Այդ արևն է իջել գուլալ մեր սրտերին:

Այդ արևն է թափում ջերմությունը իր լույս,
 Մեր հոգերի վրա, ու զաշտերում անծայր,
 Ու պարզակել մեզ կյանք, արդար հավատ և հույս —
 Եվ գալիքներ՝ լեցուն ծաղիլներով պայծառ
 Որպես կանթեղ անմար կյանքն է ընդմիջող վառվել:

Այդ արեւից արդար, հըից—որ կարենք
Մառ դարերից մինչև ներկան այս առասպել,
Շողշողում է մեր դեմ Արարատի պես վեհ,
Հայրենիք իմ սիրուն, ժողովուրդ իմ արդար,
Քո լայն գիրկը բացիր այդ արեւի դիմաց,
Ինչպես կարոտ մի մայր, դժու ջո սիրով անմար,
Գուրգուրեցիր նրան հավերժ կյանքով լցված:

Աշխարհ հանեցիր մեզ ջո խնդաղին սիրով,
Արշալույսներ բերիր հազար մանուկների,
Ու պոետներ բազում բերիր լույս քնարով,
Որպեսզի հար երգեն քեզ, ով արեւ բարի:

ԵՐԳ ԵՐԵՎԱՆԻՆ

Ի՞մ Երևան, չքնաղ քաղաք,
 Քաղաք լուսե ու կախարդիչ,
 Քո երեկոն ահա խաղաղ—
 Քո երեկոն միշտ հմայիչ,
 Եղա՛վ մի օր բաժանվեցի ..
 Ե՛վ գնացքն ինձ տարա՛վ հեռու,
 Բայց թողչանքդ լուսարացի
 Մտքով ինձ քո գիրկն էր բերում:
 Երբ հեռավոր այն ավերում
 Դեմս էր ելնում քաղաք մի նոր,
 Ես քեզ էի սիրով հիշում—
 Հերթա՛թ քաղաք իմ լուսավոր:
 Երբ մի ուումք չարագուշակ,
 Պալատներ էր հրի մատնում,
 Դի՛տես արդյոք այդ ժամանակ
 Նաև քեզ էի ես հիշում.
 Ե՛վ հանուն քեզ, չքնաղ քաղաք,
 Քանի ջահել ընկան կռվում,
 Ընկան կռվում, արևի տակ,
 Որ նաև դու մնաս կանգուն:
 Քո սիրուց էլ ես նրանց պես
 Արձակեցի հազար գնդակ,
 Որ թշնամին չհասնի քեզ,

Նվիրական չքնաղ քաղաք,
Հիմա դարձել՝ գիբկդ եմ ընկել,
Ժպտում ես ինձ, ժպտում եմ քեզ,
Ախ, դեռ մահկուց ինձ հմայել,
Փայփայել ես անուշ մոր պես:
Նորքն եմ ելնում ես խանդավառ,
Էլ չեմ կարող ճիշտ պահել,
Ցածում ահա խրոխտաբար —
Դու իս կրկին հպարտ բաղմել,
Դեռ դու ինչքան պիտի ծաղկես,
Փթթես պիտի, ելնես միշտ վեր,
Եվ մի հղոր մեծ սրտի պես
Բաբախես դու դար ու դարեր:
Ի՞մ երեան, չքնաղ քաղաք,
Քաղաք լուսե ու կախարդիչ,
Քո երեկոն ահա խաղաղ —
Քո երեկոն միշտ հմայիչ:

ԳԱՐՈՒՆՆ ԻՄ ՆՅԳՈՒՄ

* * *

Կանաչ դարունն է իջել
Իմ փոքրիկ այգում,
Քնքուշ ծիլերը ջահել
Թևում են թաքուն:

Ախ, թող ծաղկեն ծառերը
Ամեն պուրակում,
Թող մի ծաղիկ թողնի վառ
Գարունն իմ հոգում:

* * *

Գարունն այս բացվեց վարդե համբույրով,
Ողջուն, իմ գարուն, ծովածուխ կանաչ,
Անցիր դաշտերով ծափ ու ծիծաղով,
Լեռներով անցիր, արտերով ճանաչ:

Արցունքներն ամալի կցողի ծաղկանց,
Վարդերի բույրը դաշտերը կառնի,
Նորից կհնչի լեռներից բխած—
Աշխույժ համերգը—խոսուն գետերի:

Ձան անրջածուխ հույզեր իմ ետուն,
Քնձրեք զուք էլ դարնան հետ մեկտեղ,
Իմ անքուն սիրտն է նորից քնարում—
Ողջուն քեզ, դարուն, ողջուն քեզ գարուն:

Գարունն այս բացվեց վարդե համբույրով,
Ողջուն, իմ գարուն, ծովածուխ կանաչ,
Անցիր դաշտերով ծափ ու ծիծաղով,
Լեռներով անցիր, արտերով ճանաչ:

Երկար շրջեցի դաշտերի գրկում,
Ամենուր տեսա ծաղկունք խնկավետ,
Եվ լուսաբացի հովիւ էր շնորհագում,
Խաղընկեր դարձած ծաղիկների հետ:

Ու երբ ետ դարձա, իրիկնամուտին
Հովիւ էր քուն մտնում ծաղկունաց ծոցում,
Իսկ ես դեռ անհագ շրջում եմ կրկին,
Նախանձը կարծես իմ սիրտն է կրծում:—

Մի վայրկյան միայն ես հով լինեի,
Զեփյուռ լինեի շրջեի անվերջ,
Հոգնած ետ դայի ու քուն մտնեի—
Քո ջահել սրտի վարդաստանի մեջ:

Երկար շրջեցի դաշտերի գրկում,
Ամենուր տեսա ծաղկունք խնկավետ,
Եվ լուսաբացի հովիւ էր շնորհագում,
Խաղընկեր դարձած ծաղիկների հետ:

Գ Ա Ր Ո Ւ Ն

Վերում թողած մառախուղի կապույտ ծովն՝
 Դաշտ եմ իջնում երազներով ես արքած,—
 Շուրջս ահա շրջում են լուս շշուկով
 Աղջիկները կրակների սկս շիկնած:

Սարից եկած հովերի սկս հերարձակ—
 Ձեր ծամերը ծփծփում են ծանրածալը,
 Եվ իմ հողին ձեր կաքավող քայլքի տակ
 Դողում է դեռ, երգում կարկաչ և հմայք:

Կարկաչեցեք, իմ հայրենի վտակներ,
 Կարկաչեցեք ու հնչեցեք ոսկեծայն,
 Ծովի նման թող ծավալվի խինդը ձեր,
 Վետվետացեք, իմ աղջիկներ ոսկեծամ:

Երբ անցնում եք, ձեր շուրջ գարունն է ծաղկում,
 Եվ արևը վերից խփում է ծնծղան,—
 Խոր հրճվում է ձեր ծիծաղի համերկում
 Սիրտն իմ ջահել, աղջիկներ իմ ծխածան:

Ձեր կրծքի տակ կա հուլիսյան արեգակ,
 Ծովածավալ կյանք կա ու երգ, ցնծություն,
 Ձեր աչքերում անմար սիրո մի կրակ—
 Շողշողում է,—կարկաչեցեք դեպի տուն:

Կարկաչեցէք ու հնչեցէք վառակներ,
Կարկաչեցէք, կարկաչեցէք մեղմաձայն,
Ծովի նման թող ծալալի սիրը ձեր,
Վեա՛վեա՛ցէ՛ք, իմ աղջիկներ ոսկեծամ:

ԳԱՐՆԱՆ ԱՐԱԳԻԼ

Զեյիյուսներն անցան՝ ծաղկունք շոյելով,
Ժպտաց երկինքը հայացքովն իր բիւ,
Մեր դռան բարդին կանաչ շորերով
Սպասում է քեզ, գարնան արագիւր

Ահա բացվում են աչքերը ծաղկանց,
Օրն է արտասվում կաթիլ առ կաթիլ,
Մի ջերմ շշուկով հովը շշնջաց.
Ն'կ, ճերմակ, ճերմակ, ծանոթ արագիւր

Եվ դաշտերի մեջ, և այգում կանաչ
Եւ արագիլի թափ ձայնն եմ լսում,
Ահա գարունը՝ բոլորիս ճանաչ,
Որ տեսնում էինք ձմռան երազում:

Ա Շ ՈՒ Ն

Այնքան հարուստ ես աշուն, դու հարուստ ես, ես
հալարա,

Երբ տեսնում եմ իմ այգին հաղար երանգով,
Խառ խալիչու պես փռված, ցողը՝ վրան աղամանդ—
Եվ խաղողը բռնկված գինու կրակով:

Այգին փռել ես մեր դեմ հանց մրդառատ մի սինի,
Իս հենց կյանք է ու բաղձանք ու երգ մի հնչեղ,
Թե մեր խինդը մի լիճ էր՝ փոխվեց անհուն օվկյանի—
Ոսկե աշունն է լճեկ ամեն, ամեն տեղ:

* * *

Իմ աչքերը թափառում են ամպերում
Գիշեր լինի, թե առավոտ վարդագույն,
Կարոտ ու սեր վառած ջահել իմ սրտում—
Քեզ հմ պահում, քեզ սպասում օրն ի բուն

Ես կուգիլի, ախ, միշտ տեսնել քո զրկում,
Արևների խաղը պայծառ, հմայուն,
Երկու ձեռքս խրել չքնաղ մետաքսում՝
Քո վարսերի գանգուրներում ոսկեզույն։

Եկ, տուն դարձիր, թափառումիս լուսատու
Անմար կրակ, Ծառերն էլ տես՝ կհեռան
Օրորվելով, մինչև դու գաս, մտնես տուն—
Մինչև դու գաս, թախծոտ հոգուս հանգրվան։

Դու ապրեցիր բանաստեղծի միշտ անհուն
Հոգով պայծառ ու երգերով արբեցած,
Երգս հիմա, տես, կցողի խնդություն,
Եկ, տուն դարձիր, ճամբաներով դնացած։

ՄՈՐՍ ԽՐՍՇ

— Լավ ընկերը, իմ որդի,
Թանկ է հղբորից,—
Դեռ փոքր էի, երբ մայրս,
Խրատում էր ինձ:

— Թե ուղում ես իմանալ,
Ընկերոջդ փորձիր,
Նրան մի չար խոսք ասա
Ու սրտին կպիր:

— Թե խորունկ նա լցվեց,
Չարությամբ դեպ ընդ,
Նա ընկեր չի, նրանից
Միշտ կվնասվես:

— Թե կաանի խոսքը քո
Ու ընդ կների,
Ընկերդ նա է, որ կա—
Կյանք մի խնայի:

Զուլալ առուն վաղում էր մեր բակի միջով,
Թթենու տակ խայտալով ջրով սառնորակ,
Տղաներով մեր բակի ուրախ քրքիջով—
Խաղում էինք, լողանում առվակում հոտակ:

Թթենու տակ, առվի մոտ կար ընկած մի քար,
Մայրս նստում այդ քարին ու ինձ էր նայում,
Եվ հրճվում իմ խաղով—սպասում երկար—
Մինչ ես հոգնած խաղերից, գերկն էի ընկնում:

Բայց նա չապրեց, չտեսավ օրերը մեր նոր,
Մեր այս կյանքը լուսեղեն արևով արբած,
Դաժան կյանքը անցյալի խոցել էր շատ խոր
Մորս սիրտը .. ու այդպես գերեզման զնաց:

Բայց երբ հիմա տեսնում եմ քարն այդ ամեն օր,
Հիշում եմ մորս ու իմ մանկությունն անցած,
Ես չգիտեմ՝ որտեղ է գերեզմանն իմ մոր—
Միայն քարն այդ մնում է հուշարձան դարձած:

* * *

Կանաչները կարոտ են
 Վառ արեւի շողերին,
 Բիւլ ծովերը կարոտ են
 Սարից վազող ջրերին:

Վարդերը վառ կարոտ են
 Բլբուլների երգերին,
 Իսկ իմ սիրտը, սիրտը իմ—
 Մորս ազնիւ համբույրին:

Հիմա հեռու հեռավոր իմ Հայաստանում,
Կանաչ դարուհին է իջել արևի թևով,
Եվ ծաղիկներն են լացվել ամեն մի արտում,
Ու սպասում իմ դարձին անհուն մի սիրով:

Ախ, այդ հեռու հեռավոր իմ Հայաստանում,
Մի մայր ունեմ սպասող, մի մայր ալիոր,
Որ վշտերից կռացել կարոտը սրտում—
Ասես դարձել է դռն ուրիշ սգավոր:

Ախ, այդ հեռու հեռավոր իմ Հայաստանում
Մի աղջիկ էլ սիրատենչ սպասում է ինձ,—
Ախ, դունատ է նա հիմա, աչքերը տրտում,
Ինչպես վարդը թառամող երգի կարոտից:

Իմ մանկության օրերին ինչ եմ տեսել ես,
Սով ու կարիք եմ տեսել և մահը իմ մոր,
Ոտաբորիկ, գլխաբաց, անտուն որբի պես
Թափառել եմ դռն-դուռ շվար ու մոլոր:

Մայր ունեի, կարծես թե, հսկա էի ես,
Մեր բակի մեջ և թաղում, աչքը բոլորի—
Մայրս մեռավ ու տարավ, ախ տարավ իր հետ⁽¹⁾
Հուշերը իմ մանկական անհոգ օրերի:

Դիշեր էր կեա՝ ելա քնից,
Ասի՛ մի գամ ձեր դուռը,
Ելա, անցա սարից, ձորից,
Ծոցըս դրած ալ նուռը:

Լուսնյակն ելալ ամպի տակից
Շողքը առալ ձորերը,
Էդ երեսըդ էր, որ ձեր դռնից
Լուսավորեց սարերը:

Անցա քոս, համբա ու քոլ,
Ճակտիս դիպան հովերը,
Ա՛խ, անուշ յար, ինձ թվաց թե
Համբույրներդ են հովերը:

✱ ✱ ✱

Եկա՛ր՝ կողքովս անցար էսօր,
 Հագինդ խառ ու բալ էր,
 Կաքավի պես օրոր-շորոր
 Անցար—հագինդդ—ալ էր:

Մտիկ չարիւր իմ երեսին,
 Որբադ սրտիս հուր բոց էր,
 Սև հյուսքը քո իջած ուսիդ,—
 Սև աչքերով—սև օձ էր:

նս ձեզ զխան, արցունքներ,
Դուք ծանոթ եք ինձ,
Որ մերթ որպես զոհարներ
Հոսել եք անբիծ:

Մեկ կարոտից եք ծնվել,
Մեկ էլ սիրուց վառ,
Այն ում սիրան է չի թախծել—
Սիրածի համար:

Արցունքներ, որ ծնվում են—
Եվ սիրուց դժբախտ,
Արցունքներ, որ կրում են
Տառապանք և խանդ:

Սակայն արցունք կա որ միշտ
Հոգիդ է ալրում, —
Այդ մոր արցունքն է, երբ իր
Որդուն է սգում:

Ես հիշում եմ՝ ինչքան համբաներ ենք անցել,
 Տափառտանների անձիր, լեռնուղիներ քանի.
 Քանի՜ անգամ մահը մեղ վրա է շաչել՝
 Անտառներում այն մութ,
 Եվ լեռներում կապույտ:
 Քանի՜ քաղաք անցանք, քանի՜ գյուղ և ավան,
 Եվ բաց երկնքի տակ քանի՜ գիշեր անքուն՝
 Մաքով թե ես, թե դու հասել ենք Երևան,
 Անտառներում այն մութ,
 Եվ լեռներում կապույտ,
 Հանուն հաղթանակի խիզախ մենք կռվեցինք,
 Սվիններով մեր սուր անցանք հերոսաբար,
 Եվ մեր ճանապարհից մահը դեն հրեցինք
 Անտառներում այն մութ
 Եվ լեռներում կապույտ:
 Ինչքան հարազատներ թողինք ճանապարհին,
 Ու ընկերներ անգին և հեռավոր, և մոտ,
 Որոնք գնում էին, որոնք կռվում էին
 Անտառներում այն մութ,
 Ու լեռներում կապույտ:
 Ուր էլ լինենք, ընկեր, Երևանում չքնաղ,
 Թե Կովկասյան այն վեհ լեռնազագաթներում,
 Թանկ կպահենք նրանց հիշատակը պայծառ,
 Որոնց արյան գնով կյանքը ժպտաց խաղաղ՝
 Անտառներում այն մութ,
 Ու լեռներում կապույտ:

Նորից վառվեցին լույսերն իրիկվան,
Աստղերը բոլոր ժպտացին անքուն,
Այդ ո՞վ է, ո՞վ է կանչում ինձ՝ «արի»,
Ու սրտիս դուռը թափում է թաքուն:

Ա՛խ, այդ հայրենի հեռավոր երկրիս
Հոփն էր կարծես թե, որ մեղմ շնորհագաց
Ու մորս նման իմ ականջներին —
«Խաղից տուն արի», — հեռվից շշնջաց:

ՄԵՐ ԿՅԱՆՔԸ ԼՈՒՅՍ Է

Կրկին բացվել է կյանքի գարունը,
կյանքի գարունը ջահել հողումն իմ,
եվ ծով է, ծով է մեր խնդությունը,
եվ գալիք օրը մեզ մտերիմ:

Մեր կյանքը լույս է և միշտ ազվոր է,
եվ միշտ չքնաղ է ինչպես մանուկ մի,
եվ նա հաղթող է և նա հզոր է—
ինչպես որ սերը ջահել սրտի:

Այն ինչքան քաղցր է մեր մեն մի օրը,
Ամեն մի օրը լուսե մի դուռ—
Մեր դեմ բացվում է, և միշտ հզոր է—
եվ միշտ կերտող է մեր կյանքը հուր:

ԱՐԵՎՈՎ ԱՐԲԱԾ

Բացվել է դարուներ խնդուն,
 Եվ կյանքը զնգում է կրկին.
 Ի՞նչ լավ է լինել միշտ արթուն
 Եվ զգալ օրերի հոգին
 Եվ լսել, թե ինչպես զնգում,
 Ծավալվում է երգը օրվա,
 Թե ինչպես քրտինքով առնում
 Բերդերը գալիքի, վաղվա.
 Տեսնել, թե ինչպես է հզոր
 Արևը նոր ծնվում հեռվում,
 Եվ ապրել, չթողնել մեկ օր,
 Ներկան, որ անցյալ է դառնում,
 Եվ քայլել, ընթանալ, հոգում
 Օրերի վառ հուրը պահած,
 Ի՞նչ լավ է, երբ կյանքն է զնգում—
 Սրտիդ մեջ արևով արբած:

ՈՂՋՈՒՅՆ ՔԵԶ, ԳԱՐՈՒՆ

Գարուն է, գարուն է արդեն,
 Երգում է առուն լեզվանի,
 Ծիլեր է արձակում հողը թե՛ն
 Դաշտերում կակաչ, վարդենի:

Ծառերը ժպտում են, խնդում,
 Գարուն է, շշնջում են սրտանց,
 Իսկ վերջին ձյունը տենդում է
 Արևի շողերի դիմաց:

Ինչ լավ է ամեն առավոտ,
 Երբ օրն է քնից արթնանում,
 Լսել հորովիլը ծանոթ—
 Հայրենի անափ դաշտերում:

Ողջունել գարունը հանդում
 Ու տեսնել ցորենը նրբին,
 Ինչպես է թևում ու ելնում,
 Երբ ժպտում է նրանց վառ արևին:

Գարուն է, գարուն է մեր դեմ,
 Ամեն ուր կանաչ ու ծիլեր,
 Ամպերն անձրևում են թեթև,
 Ողջուն քեզ, գարուն բարեբեր:

ԱՆԱՆՈՒՆ

Արևի շողերը հրակ,
Զգվում են թիլ-թիլ,
Ինչ լավ է օրերում այս տաք
Արևի հետ շրջել:

Եվ լինել դաշտերի գլխում,
Եվ ամեն առավոտ—
Լսել, թե ինչպիսի է զնգում
Հորովելը ծանոթ:

Տեսնել, որ դարթնում է օրը
Եվ կյանքը անմառախուղ,
Զգալ և ապրել բոլորը—
Առավոտ կանուխ:

* * *

Խնդություն է ապրում իմ հոգին,
 Երբ տեսնում է օրերն այս կրկին,
 Կառուցում է տեսնում և շինող,
 Եվ խոնջանք, մաքառում, երգ ու խինդ,
 Երբ օրը ելնում է դեպի վեր —
 Ամենուր աշխատող բյուր ձեռքեր,
 Երբ տեսնում է ահա և գյուղեր,
 Քաղաքներ, քաղաքներ, քաղաքներ,
 Բարձրացող ու ելնող ու կրկին
 Խնդություն է ապրում իմ հոգին։

Եվ այսօր իմ սրտում դարուն է,
Բացվում են իմ սրտում նոր վարդեր,
Հույզերի իմ գետը հորդում է,—
Հնչեցեք դուք կրկին, իմ երգեր:

Եվ այսօր ես կրկին ձեզ մոտ եմ,
Հայրենի իմ օջախ և իմ տուն,
Եվ այս ինչ չքնադ առավոտ է,
Որ բացվեց, որ բացվեց իմ սրտում:

Եվ ահա մեր դաշտերը կանաչ,
Ուր բացվում են կակաչ ու վարդեր,
Ողջճւլն ձեզ, սեզ լեռներ իմ ճանաչ,—
Իմ սրտում արթնացան բյուր հուշեր:

Եվ այսօր իմ սրտում դարուն է,
Բացվում են իմ սրտում նոր վարդեր,
Հույզերի իմ գետը հորդում է,—
Հնչեցեք դուք կրկին, իմ երգեր:

ՆՆՋԻՐ ԴՈՒ ԽԱՂԱՂ

Դու իմ Երեան, հայրենի իմ տուն,
Ննջիր դու խաղաղ գիշերում այս խոր,
Իսկ ես կնստեմ, կնստեմ անքուն
Եվ իմ երգերով քեզ կասեմ օրոր:
Դու հանդստացիր, գիտեմ որ պիտի
Վաղը ընթանաս ճամբերով քո նոր,
Ցնծում է ահա սիրտը պոետի,
Երբ տեսնում է քեզ հաղթ ու լուսավոր:

Դու, իմ Երեան, հայրենի իմ տուն,
Ննջիր դու խաղաղ գիշերում այս խոր:

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

Կայարանը ահա աղմկոտ,
Հանդիպում, համընդհանր սիրատենչ
Պառնվել են իրար և կարոտ,
Եվ արցունք, հոգու խինդ անվերջ,

Հանդիպել ենք իրար, Լուռ ու մունջ,
Չես խոսում, չես լսում ոչ մի ձայն,
Արցունքներդ են միայն, որ անվերջ—
Հոսում են, ինչպես որ այն ժամին բաժանման,

* * *

Երբ անձրևն է աշնան աղմկում,
Եվ քամին է անցնում բաց դաշտով,
Այստեղ ուռմբ, այնտեղ արկն է սլայթում,
Այստեղ մահն է շրջում շշուկով:

Բայց ես ինձ հրջանիկ եմ դդում,
Թող քամին է՛ ուռմբն էլ ոռնան,
Երբ դու կաս, ապրում ես այս կյանքում —
Ինչպե՞ս ես հրջանիկ ինձ չղգամ:

ԿԱՆՉՈՒՄ ԵՆ

Այն ո՞վ է կանչում ինձ, կանչում են,
կանչում են ձեռքեր ինձ դեպի տուն,
Այդ քո երգն է ահա հնչում—
Երևան իմ, հայրենի իմ բուն:

Կրակ ես, ու հուր ես, հրակեզ,
Միշտ վառ ես, հզոր ես և այրող,
Ջահել սիրաս տենչում է ահա քեզ.—
Մանկություն, երևան ոսկեշող:

ԱՅՆՔԱՆ ԼՈՒՍԱՎՈՐ

Լուսաբաց է, ե՛վ սիրտս ահա
Ողջունում է կարոտը քո նոր,
Երեան իմ, քաղաք իմ անմահ,
Ու այնքան, ու այնքան լուսավոր:

Ե՛վ քո դեմքը ահա լուսագեղ
Ե՛վ մաքուր է՝ վճիտ, հմայիչ,
Մի երգ է, որ կարծես միշտ հնչեղ
Զանգի տես դողանջում է աննինջ:

Գ Ա Ր Ո Ւ Ն

Հալքի թևով եկար կանաչ գարուն,
 Մանուշակի աչքով մեզ ժպտացիր,
 Դաշտում երգեց նորից ալմաստ առուն,
 Ուրախության գարուն—
 Անուշ գարուն:

Եկար ու բերիր այնքան ծանոթ
 Հորովելը գարնան աշխատանքի,
 Հայրենական հողում այս առավոտ—
 Արեգակը մաղեց առատ ոսկի:

Գարուն, եկար, բերիր խինդ ու ժպիտ,
 Ծիւ ու ծաղիկ բերիր մեր դաշտերին,
 Ծաղկեց ձմռան այգին այնքան վտիտ,
 Քո համբույրից քնքուշ—
 Գարուն անուշ:

ԵՐԳ ՏԱՐԱՍԻ ՄԱՍԻՆ

1.

Ուկրաինական առաջնոս,
 Ու խոր երկինք փրկուզե,
 Դուք իմ սրտում արեոս,
 Դարձել եք երգ ու հույզեր:
 Ուկրաինական ջրեր հորդ,
 Անցնում եմ ես, իմ սրտում
 Պահած անդուսպ մի կարոս,
 Ու հարցնում զվարժուն.
 —Ասեք, տեսե՞լ եք նրան,
 Այն երգասաց Տարասին,
 Երգը սահե՞լ է արդյոք
 Ձեր պաղպաջուն երեսին:
 Եվ ջրերը արծաթե,
 Հնչում են ու կարկաչում,—
 «Տարասի երգն է արդեն
 Մեր ջինջ սրտում դեռ հնչում:
 Նրա երգը, երգը անխ,
 Հարադատ է մեր հոգուն,
 Եվ կարոտով, և ուրախ,
 Պահում ենք այն մեր սրտում»:

Ու ես անցնում եմ սիրով՝
 Դաշտերում շեն ու դեղձան,
 Լույս հասկերը մեղմ երգով՝
 Օրորվում են ջրուցան:
 Ոսկե հասկերը հղի,
 Շռայլագին ու բերրի—
 Քամած սերը սև հողի,
 Շշնջում են ինձ լարի:
 Եվ ես անհուն սիրով ջինջ
 Հարցնում եմ, — ոսկեղեն
 Հասկեր, տեսնո՞ւ եք երգիչ
 Մեր Տարասին հանճարեղ:

— Ա՛խ, ինչպե՞ս չէ, ինչպես, ան,
 Լսել ենք երգը նրա,
 Եվ հիշում ենք միշտ սիրով
 Եվ կարոտով Ա՛ ուրախ:
 Աչքերը գույգ կրակ-բոց,
 Հիշում ենք մենք մի ժպիտ,
 Որ բոցում էր ամեն գոց,
 Ամեն, ամեն տխուր սիրտ:

Ու երբ գիշերն է իջնում
 Եվ աստղադարդ և պայծառ,
 Գիշերվա երգն է հնչում

Տափառտանում մեր անծայր,
 Ես աստղերին եմ դիմում,
 Դիմում եմ ջինջ երկնքին.
 —Արդյոք դուք է՞լ եք հիշում
 Տաքասին մեծ ու անզին.
 Դուք է՞լ լսել եք նրա
 Երգը վճիռ, հեռակա,
 Ու ձեր սրտին, ձեզ վրա
 Թողեց երգից մի վկա
 Ու երկինքը լուսադարդ
 Իմ դեմ աստղեր է թափում,
 Այդ աստղերը ամեն մարդ—
 Որպես երգ է ընդունում:
 Այս աստղերի պես պայծառ՝
 Տաքասի երգն է հնչել,
 Նրա երգը ջերմ ու վառ՝
 Մեր սրտերին է իջել:

4.

Հոգիս մի դուռ է բախում,
 Կարոտագին ու սիրով,
 Իսկ իմ սիրտը բաբախուն —
 Ապրում է վառ մի երգով:
 Տաքասի երգն է չքնաղ,—
 Ողջունում է ինձ դոնից,
 Ու կարկաչում է ուրախ.
 —Եկա՞ր այցի ինձ նսրից:

Եվ ես կարծես խնդադին
Հարցընում եմ սրտով վարդ,
— Ո՞ւր է ապա այն անդին
Իմ Կորզարը միշտ զվարթ:

— Ես եմ Կորզարը, հենց ես,
Ողջունեց երգը անշեջ,—
Ու վառեց շող հրակեղ՝
Իր վառ քուրան սրտիս մեջ:

5.

Երբ Ուկրաինան եմ հիշում
Տափաստանները անծիր,
Ու արաերը այն խշշուն,
Եվ ջրերը կաթնածիր
Ու հասկերը ոսկեվարո,
Ու նրանց երգը ուրախ,
Դեմս ելնում է Տարասն՝
Գլխին դրած մի փափախ:

ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

ԻՒ ՊՈՆՏԻ

Քեզ հանդիպեցի կրկին այս գիշեր,
Այդ ի՛նչ հրաշքով դու վերադարձար—
Եվ արթնացրիր, ախ, անթիվ հուշեր—
Ախ, անթիվ հուշեր իմ հոգում պայծառ
Թվում էր, թե դու անդարձ գնացիր
Անունդ թողած տխուր մշուշում,
Կարոտիս աչքը քո վերադարձի—
Քո վերադարձի ճամբան էր պահում,
Եվ դու եկել ես հեռուններից տուն,
Անմահ կրգերի լուրթ ճանապարհով,
Ինչքա՛ն էի քեզ սպասել արթուն—
Սպասել արթուն խորին տագնապով,
Հրճվանքից աշնպե՛ս խնդաց իմ հոգին,
Ուղեցի գրկել քո գլուխը բաց,
Ուղեցի փարվել, ավաղ, իմ կրծքին—
Քո «Հացին երգը». Քո սիրտը մնաց

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՆ ՈՒ ՇՈՂԸ

1.

Հին օրերից հասել է մեզ
Մի այսպիսի լեզենդ,
Որ եղել է մի բանաստեղծ—
Ու մի արքա էլ խենթ:

Երգել է այդ բանաստեղծը,
Մարդու սերը խնդուն,
Իր երգերում՝ հյանքում մեծը՝
Համարել է մարդուն:

Երգել է նա ժողովրդի
Հոգին խորն ու վսեմ,
Երգել է նա ամեն սրտի
Զարկն ու սերը լուսեմ:
Տառասանքն է երգել՝ մարդու
Հոգին վշտերի ծով,
Ու զինվորին՝ ընկած մաքառում
Պաղ նիզակի զարկով:

Բայց իր կյանքում բանաստեղծը
Չէր գովում արքային,
Արքան զսպած զայլույթն անեղ՝
Դիմում է տոեալին.

—Դովիւր դու ինձ ու իմ փառքը,
Գանձեր կտամ ես քեզ,
Դովիւր դու իմ շքեղ կյանքը—
Փառաքանիւր դու մեզ:

Բանաստեղծը հոգով տրտում
Խորհում է լուռ, խոկում,
Եվ զգում է, որ իր սրտում
Ծանր ցավ է չորում:

—Արքա, մեծ ես, գիտեմ ես այդ,
Դիտեմ, որ դու տեր ես,
Եվ շքեղ է սլալատդ արդ—
Բայց չեմ գովի ես քեզ:

—Դրսում հաղար մանուկ ու ծեր
Ու տառապանք զարհուր,
Նրանք սոված բոբիկ ու մերկ
Զունեն ոչ հաց, ոչ ջուր:

—Լսիւր,—զոչում է նա այնժամ՝
Արքան չար ու կրակ.
Դահլիճն ահա, նենգ ու դաժան
Ներս է մտնում արագ:

.
.

Եվ ամեն մի պայծառ զիշեր,
 Երբ լուում է քամին,
 Երբ երկինքն է թափում աստղեր—
 Տխուր շերիմներին:

Պոետի ջինջ սիրտն է ելնում
 Ու սավառնում անթև,
 Ամեն խրճիթ ու տուն մըտնում,
 Որպես լուսե պարզև:

Ու շըրջում է նա տընեատուն՝
 Մինչև արևածագ,
 Մերթ բերում է նա տըխրություն,
 Մերթ էլ պայծառ բերկրանք:

Ու երբ լույսը բացվում է լուռ,
 Արեգակի հըրից,
 Դուրս է ելնում սիրտը տըխուր,
 Խոնավ խըրճիթներից:

Հողաթումբն է գրկում կրկին
 Բանաստեղծն իր վեռ,
 Ու գուրգուրում է քնքշագին,
 Իր սիրածին որպես:

Ու մայր հողն է գորովագին
 Պահում սիրով հըրակ,
 Բանաստեղծին անմահ պահում—
 Անմահ արևի տակ:

ԵՐԳՁԻ ՁԱՅՆԸ

1.

Արքայական պերճ պալատում,
 Բեֆը թնդում էր զիւ,
 Ու արքայի դժոխք սրտում
 Կար խնդություն մի բիւ:
 Արքան բաղմեյ էր իր զանին,
 Աչքերը՝ խոր խցեր,
 Մանկավիկները հանուն շահի
 Լիզում՝ ոտ ու ձեռքեր:
 Եվ հրճվում է արքան դաժան՝
 Դաժան սև մահի պես.
 Մոտենում է նրան ախմամ —
 Մեկը սավերի պես:

Ոռնարնվում է յոթը անգամ,
 Լիզում զեռին ու զահ,
 Իսկ արքայի սիրտն ազահ,
 Հրճվում է լուռ ահա:

— Ով տերախալ, փառքիդ համար
 Եթե եմ հյուսեր,—մի երդ,
 Թող աշխարհում ջոնից երկաբ
 Կյանք չլինի երբեք:

— Ոյ մեծ արքա, թող որ կարդամ,
 Լսեն բոլորը թող,—
 Որ քո փառքը դարեր անգամ
 Փայլի որպես մի շող
 Ասում է նա կերկերաձայն,
 Ու խոնարհվում կրկին,
 Իսկ արքայի որսում անձայն
 Տենչն էր վառվում փառքի
 Մե ցնծում է արքան, խնդում,
 Դիմում հպարտորեն,—
 —Կարդա, կարդա, թող պալատում
 Երգի հնչի նորեն,
 Ու կարդում է սուրբը սե,
 Երգը ստով դրած,
 Իր արքայի փառքն է հյուսել,
 Փառքը երբեք չհղած,
 Արքան ժպտում է մեղմարար,
 Օ, նա այնքան է գոհ,
 Որ սարքել են փառքի նախար
 Չքնաղ մի երեկո

2.

Յակայն ազնիվը արքայի
 Ցավեր ունեք շատ խոր,
 Նա դժգոհ էր մեծ պալատի
 Երգչի երգերից չոր,
 Նրա երգը ակամա ծաղկող

Էլ չէր հուզում իրան,
 Սիրո տենչը սրտում վառվող
 Տանջում էր միշտ նրան
 — Հայրիկ, — ասաց աղջիկը լույս,
 — Կարոտ եմ ես երգի, —
 Որ նա բերի և սեր և հույզ
 Իմ այս մատաղ կյանքին
 Երգ եմ ուզում, մի երգ քնքուշ,
 Մոտիկ, մոտիկ հողուս,
 Կամ այդպիսի մի սիրտ անուշ,
 Որ տա հոգուն իմ լույս:
 Ասաց աղջիկը ու լույս,
 Շիկնեց վառ վարդի պես,
 Ասես սիրտը թեին տվեց
 Երգող արտուտի պես
 — Լավ, — շնչաց հայրը մռայլ,
 Նայեց աղջկան խեթ,
 Ու մի ժպիտ դեմքին անփայլ
 Շողաց, մարեց անհետ
 Կանչեց արքան, կանչեց բոլոր
 Բը պալատի մարդկանց,
 Եկան ամենքը գլխիկոր
 Արքան այնժամ թնդաց:
 — Ընկեք աշխարհ ու ման եկեք
 Գտեք երգչի մի նոր,
 Երգը լինի թող անեղերբ,
 Անմահ ու փառավոր

— Այնպես երգի երգիչը այդ,
 Որ վարդերը բացվեն,
 Շատրվանները իմ արծաթ,
 Սառեն ու քար կտրեն:
 — Այնպես երգի երգիչը այդ,
 Բլբուլները լոռն,
 Արծիվները վեհ ու հալարա
 Սեպ ծերպերից իջնեն:
 — Այնպես երգի երգիչը այդ,
 Վարդեր թափվեն բերնից,
 Որ աղջիկը իմ հարազատ
 Ծաղկի նրա երգից:
 — Դե՛, դնացեք, ընկեք աշխարհ,
 Բերեք այդ մեծ երգչին,
 Որի երգը իմ աղջկա
 Սրտի լարին դիպչի:

3.

Ու աշխարհի ամեն ծայրից
 Եկան բազում երգիչներ,
 Ու երգեցին...
 Սակայն նորից
 Լույս աղջկա սրտով չէր:
 Անցավ ամիս, անցավ տարի,
 Եկան անթիվ երգիչներ,
 Ու պալատում մեծ արքայի
 Երգն էր թնդում ողջ գիշեր:

Բայց ախուր էր աղջիկը լույս,
Տխրաթախիծ ու մռայլ,
Ձկար մի երգ, չկար մի հույզ,
Որ հոգուն տար մի նոր փայլ:

4.

Ու մի օր էլ սլալատ մտալի,
Մի պատանի փոշոտ,
Շատ երգիչներ այնտեղ գտավ
Նոտած հեռու ու մոտ:
Արքան խմբեց իր պարտիզում
Երգիչներին ամեն,
Որպես սրտի շռայլ զեղում
Թնդաց երգը նորեն,
Հերթը հառնում է սլառանուն
Ներս են բերում այգի,
Ու այդ պահին ասես անհուն
Ծով է դառնում հոգին:
Ու արքայի աղջիկը լույս
Նստած այգում զմրուխտ,
Կարոտագին ու սրտահույզ,
Փնտռում էր երգ մի լուրթ:
— Երգիր ապա, ով սլառանի,—
Ասաց արքան մռայլ,
Երգիր, ձայնդ երկինք հառնի,
Երգդ լինի շռայլ:
Ահա երգեց պատանին վառ,

Նրա երգը սիրա էր հուզում,
 Երգեց սիրով ու խանդավառ,
 Սրտից նրա երգն էր հոսում:
 Թռչող հովիերը կանգնեցին
 Քաղցրադալայլ երգից նրա,
 Վարդերն, անուշ թերթեր բացին
 Անուշ-մեղուշ երգից նրա:
 Բլբուլները խառ սլարտեղի
 Քար կտրեցին երգից նրա,
 Ուռիները ջինջ երաղի
 Օրորվեցին երգից նրա:
 Շատրվանող ջրերն ալմազ
 Քար կտրեցին երգից նրա,
 Ու ամպերը արագավազ
 Լուռ կանգնեցին երգից նրա:
 Իսկ արքայի աղջիկը վարդ
 Հուզված լալիս էր, հեկեկում,
 Դժնամեսիլ արքան հպարտ
 Լսում էր լուռ ու խոր խոկում:
 Ու երգում էր վառ սլատանին
 Արգը նրա սիրտ էր հուզում,
 Սիրադալայլ այդ սլատանին
 Անմահ սիրո երգն էր հյուսում:
 Խփեց, խփեց սաղի սիմին,
 Դալայլագեղ վառ սլատանին,
 Ասես խաղ էր անում քամին
 Այդ ոսկելար սաղի լարին:

Երդեց երդիչը պատանի,
 Երդեց երկար ու երկար,
 Ու աղջկա մեջքին սիրո
 Կապեց ոսկե մի կամար:
 «Հեյվախ նրան՝ ով վիշտ չունի,
 Արցունք չունի, լաց չունի,
 Էն որ լեռն է, որ բուք չունի,—
 Ու սուգ չունի, ձյուն չունի:
 Ապառաժ լեռն աղբյուր ունի,
 Քար սիրտն է, որ սեր չունի,
 Էն հում սիրտն է ծիծաղ չունի—
 Անմահ սիրո շեր չունի:
 Էն հում սիրտն է Ֆինջան չունի,
 Գինի չունի, թափ չունի,
 Սեր հեքիաթը վախճան չունի—
 Ծով դարդերից մաս չունի:
 Երանի քեզ, ով արդար մարդ,
 Որ լսում ես երգը հին:
 Ու չես տեսնում սրտիս հպարտ,
 Դարանակալ վերքը հին:
 Սիրո դռնից ներս հնք մտել,
 Էլ հեռ դառնալ չկա մեզ,
 Նկեք սիրով թափեր խփենք
 Լավ սրտաբաց եղբոր պես:
 Ու հիացած ամբոխը լուռ
 Լսում էր լուռ ու լալված,
 Նվ բորբոքեց անթիվ սրտեր

Երգիչը վառ սիրադանձ,
Ու լսում էր աղջիկը լույս,
Ասես սիրտն իր բովանդակ,
Ելել մտել էր սիրահույզ,
Վառ պատանու կրծքի տակ,
Եվ արքան էլ ձայնից երգչի,
Խորը հուզվեց ու ժպտաց,
Ասես լեռան խոժոռ լանջին
Մի բարակ լույս շողշողաց:

• • • • •
• • • • •

Մնա այստեղ, իմ պալատում,
Եղի՛ր երգիչ պալատակա՛ն,
Քեզ կտամ դանձ, կտամ քեզ տուն,
Ասաց ժպտաց գոռոզ արքան:
Իմ աղջկան ու ինձ գովիր,
Գովիր երգով փառքը դու մեր,
Ապարանքն իմ տհա, նայիր,
Տալիս եմ քեզ, որպես նվեր:
— Ով դու արքա, հզոր արքա,
Գիտեմ մեծ ես ու իմաստուն,
Բայց իմ սիրտը, երգս վկա,
Ազատություն է միշտ սիրում:
— Կտամ ես քեզ պալատ ու բերդ,
Բերդն ու պալատը ոսկեկուռ,
Ու իմ դանձերը նրա հետ
Ու այդին իմ ականակուտ:

— Ո՛վ դու արքա, հզոր արքա,
Գիտեմ մեծ ես ու իմաստուն,
Սակայն հողիս, երկինք վկա,
Զգտում է միշտ հայրենի տուն:

— Այդ էլ քիչ է. ես քեզ կտամ
Որսասաւրեր եղնիկներէ,
Որ քո երգով ամեն անգամ
Գովես փառքը քո արքայի:

— Ո՛վ դու արքա, հզոր արքա,
Գիտեմ մեծ ես ու իմաստուն,
Բայց իմ երգը արեւ վկա
Միրում է սուրբ ճշմարտություն:

— Ի՞նչը, — գոռաց արքան դաժան,
Զնդան նետել սրան իսկույն,
Խոսել իմ դէմ անբարտալան
Արքայական իմ պալատում:
Ու քարացալ ամբոխը լուռ,
Ասես հանկարծ կայծակ շաչեց,
Իսկ պատանու սրտում մոմ ուռ,
Ցավը չոքեց սեւ, արամահեծ:

Ծ.

• • • • •
• • • • •
Նորից ցնծում ու թնդում է
Մեծ պալատում երգ ու պար,
Իբր արքային է ներբողում

Երգիչը հին բժնաբարձ
 Դարձել էր տուն արքան կովից
 Պարտված հոգով ու տրտում,
 Ու բազմել էր գահին նորից
 Անթիվ խոհեր իր սրտում:
 Արև աղջիկն է մոտենում
 Արքա հորը տխրագեմ.
 — Հայրիկ, հայրիկ, շատ եմ տրտում
 Տարին անցել է արդեն,—
 Թող որ լսեմ այն երգչին,
 Որ դնդանում ես պահել,
 Թող այդ լինի երգը վերջին—
 Մատաղ որտին իմ վայել
 Մռայլվում է երկնքի սկեռ
 Հայրը դժոխք սևասիրտ,
 Եվ աչքերը հնոցն ինչպե՞ս—
 Առկայծում են անհանգիստ
 — Հայրիկ, հայրիկ,—ասաց աղջիկն,
 Ընկալ գիրկը դաժան հոր,
 Ասես շողուն աստղը վերջին
 Երկնից ընկալ մի մութ ձոր
 — Բերեք նրան, բերեք այստեղ,
 Դու որոտաց չար արքան,
 Մանկավիճիկները խոնարհվեցին,
 խոնարհվեցին յոթ անգամ:
 Ու պալատ է մտնում նորից.
 Զահել գուսանը տրտում,

Խեթ նայում է արքան վերից
Արքան ոխը իր սրտում:
— Երգի՛ր փառքն իմ, երեկ կովում
Խորտակեցի անթիվ դահ,
Երգի՛ր, երգի՛ր այս աշխարհում,
Որ կա արքա մի անմահ:

— Ոչ, հայրիկ, ոչ, նա թող երգի
Ուլած երգը իր սրտի,
Ասաց աղջիկը ու կրկին
Փարվեց հորը կաթոգին:

Ու երգում է ցավերով լի
Վշտոտ սրտից մի նոր երգ,
Ու լսում է արքան էլի,
Ողջ դահլիճը նրա հետ:
Վերգվում եմ ես, ով մեծ արքա,
Կույսով պայծառ երկնքի,
Եվ ծաղիկներ դուք արեկա,
Ականջ դրեք իմ երգին:
Եվ ինչ երգի մատաղ հոգիս,
Ճշմարտություն է դա լուի,
Խորախորհուրդ միտքը երգիս
Թող հասկանա ամեն ոք:
Ասաց երգիչն ու իր սրտի
Սազին խփեց ոսկելար,
Ու թնդացին մեծ պալատի
Կամարները սյունաշար:

Շնորհաբան է կոչել հնունդ,
 Մի արքա չար ու դաժան,
 Մահ զորութեամբ էր նա իշխում—
 Հանց սև արևն անարժան,
 Պայծառութիւնն էր խաւարել
 Մետաքսաթել վարդերի,
 Նուրբ ծաղիկները թառամել
 Կարոտ սիրող սրտերի
 Իսկ ուղտերի քարվանները
 Բերում էին հանց անչափ,
 Պալատական ամբարները
 Լցվում էին ափից-ափ
 Եվ ուղտերի քարվանները
 Կրում էին մեղր-կարագ,
 Արքայական սեղանները
 Չոքում էին նրանց տակ
 Եվ ուղտերի քարվանները
 Բերում էին խառ-դումաշ,
 Արքայական պալատները
 Զարդարելու ոսկե նախշ,
 Եվ ուղտերի քարվանները
 Բերում էին վարդի յուղ,
 Որ արքայի բոլոր հարճերը
 Բուրեն անուշ վարդաբուխ
 Եվ ուղտերի քարվանները
 Բերում էին ամբար մուշկ,
 Որ արքայի զառ շորերը

Օձվեն յուղով միշտ անուշ:
 Գալիս էին քարվանները
 Ամեն ծայրից աշխարհի,
 Եվ արքան էլ կյանքի տերը
 Արքան ահի ու մահի:
 Բայց եղել է մի բանաստեղծ
 Թուխ մազերով սև սաթի,
 Որ ըմպել է սրածով անկեղծ
 Իմաստության յոթ կաթիլ:
 Եվ նա գիտեր հեռունների
 Գաղտնիքների հոգին վեհ,
 Գիտեր անթիվ նաւրբ սրտերի
 Յնորքները սիրակեղ:
 Նա երգում էր աղջիկների
 Անմահությունը վաճմ,
 Նա երգում էր արծիվների
 Անմար թռիչքը լուսե:
 Ու ճաշակել էր դառնություն
 Բանաստեղծը իմաստուն,
 — Զէ, էլ չկա արդարություն, —
 Ահլ է նա՝ մտել տուն:
 — Դուրս չեմ գա ես իմ խրճիթից
 Մինչև ամպերը անցնեն,
 Ահլ է նա սրտի խորքից՝
 — Մինչ արքաները անցնեն,
 Այդպես անցան շատ տարիներ
 Ու տարիները անցան,

Մինչ բանաստեղծը կըրջիր
Երգն իր արած ծխածանո ,
Արծվաթռիչ նրա հոգին
Ձգտում էր վեր, շատ հեռու...
Մեծ աշխարհի իմաստության
Դռներից ներս մտնելու,
Որ ոսկեպատ կամարների
Լույսերի տակ թափառեր,
Ու գոյության ոսկեբառի
Սահմանումները գտնելու
Ծով-ծովի մեջ ահա հոգին
Բանաստեղծի ինչպես ջահ,
Ու երկինքը երկնքի մեջ
Նրա հոգին անվախճան,
Եվ բանաստեղծը իմաստուն
Մտորում էր տարիներ,
Դռնել կշեռքն արդարության,
Ձափել անմար հոգիներու
Եվ նա դտավ—ու նա չափեց
Իմաստությամբ հանճարեղ
Մարդու հոգին, ուրաք չափեց
Եվ արցունքները հեղեղ:
Արդարությունը նա չափեց
Ու տխրությունը դժոխք,
Ու արեւ լույսը չափեց—
Իմաստությամբ իրեն լոկ:
Իսկ դու արքա, որ իմ գլխաց

Բաղմեկ ես դու վեհաշուք,
 Կարողացա՞ր արդյոք չափել
 Մարդկանց կյանքն այս անշուք:
 Օ, ոչ, արքա, ժողովուրդդ
 Դողում է արդ հանց տերև,
 Դու չես կարող չափել հոգու
 Իմաստությունը արև:
 Խորհուրդները քո մաքերի
 Դառն են, կծու, դառնախոց,
 Ինչպես վխտող սև օձերի
 Դաժանադառը Փշրշոց:
 Դու իշխում ես դահլիզ վրա
 Ուժով մահի ու սովի,
 Իսկ բանաստեղծն անմահ է, կա
 Վառ շողերով արևի:
 Արքան երգչի երգից գերված
 Հսում էր լուռ, դլխիկոր,
 Իսկ երգիչը սաղը լարած
 Հնչեցրեց երգ մի նոր:
 Ու թվում էր ժանտ արքային,
 Որ պատանու երգից հոր,
 Մարդու հոգում ու սրտերին
 Զառ ծաղիկներ ելան նոր:
 Ու թվում էր դեռ արքային,
 Որ երգից այդ քաղցրաձայն,—
 Անապատի, անտառների
 Առյուծները մոտ եկան:

Ու թվում էր արքային դեռ
երդը աշխարհ է առել,
երգից անուշ բյուր արծիվներ
Ծերպերից են վայր իջել

.
.

— Լոիր, — գոռաց արքան մեկեն,
Լոիր, ով դու խելագար,
Ու հարձակվեց մռայլորեն
Հանց վանդակից պոկված վաղր
Փղի առաջ քեզ կնետեմ,
Ու մոնչաց նա անեղ,
Իսկ աղջիկը արքայի դեմ
Փռեց մազերը հեղեղ,

— Ով բարի հայր, հայր իմ հողի,
Թող սիրած իմ պատանուն,
Ախ, թող երգի, էլի երգի,
Թող ես առնեմ աշխարհումս
Հայր իմ, սիրտս է նրա սրտում,
Հայր իմ օգնիր, ինձ, օգնիր,
Իմ հողին է նրա հոգում,
Հայր իմ, ներիր, ինձ ներիր

— Լոիր, — գոռաց հայրը մեկեն,
Լոիր դու էլ խելագար...
Մինչ ամբոխը կխառնվիր,
Տղան չկար ու չկար
Դուրս է փախչում երգիչն անհետ

Զայրույթը սիրտն է ուտում.
— Դտնել նրան աղջկաս հետ
Ու գլխատել պալատում:

6.

Դուրս են թռչում մանկավիճներն,
Պալատական ամեն մարդ,
Ման են գալիս աշխարհն ամեն,
Ման են գալիս անընդհատ
Ման են գալիս ու չեն գտնում
Իմաստասեր պատանուն,
Դարեր անցած դառնում են տուն,
Արքա չկար պալատում:
Իսկ ժողովուրդը իր սրտում
Երգչին պահում է անմահ,
Հեյ, անցյալներ, հում եք փնտում
Նա է արքան, ունի զահ,
Եվ քանի կան լեռները լուրթ,
Լյառն Արարատը մեր կա,
Եվ քանի կա մի ժողովուրդ—
Նա անմահ է...
Միշտ անմահ:

ՎԵՐՋԵՐՆԻ ՓՈԽԱՐԵՆ

ԼԵՌՆԵՐ ՀԱՅՐԵՆԻ

Ախ, ինչքան, ինչքան կարոտել եմ ձեզ,
Սիրապանծ լեռներ, հայոց աշխարհի,
Վազել եմ, հողնեւ ձեր լանջերում ես,—
Իմ լեռներ, լեռներ, լեռներ հայրենի:

Զմրուխտյա լեռներ, սիրտս ձեզ թողի,
Ռազմի դաշտ տարա բույրը վարդերի,
Որ ինձ հետ լինի շունչը մայր հողի—
Իմ լեռներ, լեռներ, լեռներ հայրենի:

Ձեր գազաթներից ամպերն են սահել,
Ինչպես ձորն իջնող հոտը գառների,
Կուզեի հիմա ձեր դիրկը ընկնել—
Իմ լեռներ, լեռներ, լեռներ հայրենի:

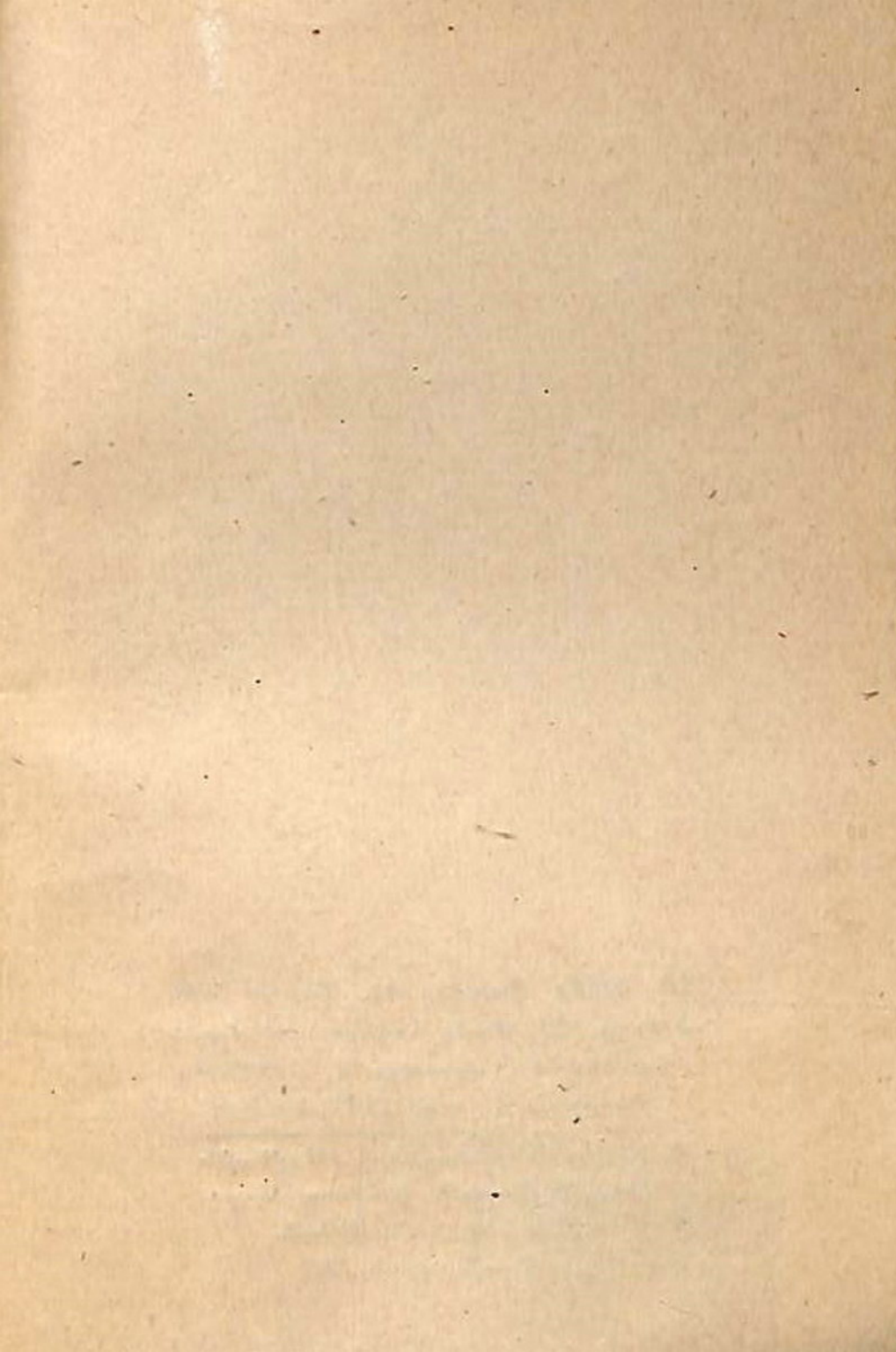
Չէ որ մի կապույտ, կապույտ առավոտ
Ձեր զրկում թողի աղջիկ վարդենին,
Եվ սիրտս էլ թողի և հողիս խանդոտ—
Իմ լեռներ, լեռներ, լեռներ հայրենի:

Հիմա նա այնտեղ ծաղիկ է փնջում
Եվ ցողում շիթով չքնաղ աչքերի,
Այդ հաղթանակիս պատկը է թրջում—
Իմ լեռներ, լեռներ, լեռներ հայրենի:

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

Դու Հայտատան իմ մայր	3
Հնգամյակի երգը	6
Հայրենիքիս	8
Երիտասարդ սերունդ	9
Մեր պատիվը	11
Ահա երգը հիմա մեր սրտերի	13
Վերադարձի ճամօին	16
Հայրենի հող	18
Իմ ժողովրդին	19
Վերադարձ	20
Ծիրանի ծառ	21
Արև սովետական	23
Երգ Երևանին	25
Գարունն իմ այգում	27
Գարունն այս բացփեղ վարդի հաճրույթով	28
Երկար շրջեցի դաշտերի դրկում	29
Գարուն	30
Գարնան արագիլ	32
Աշուն	33
Իմ աչքերը թափառում են ամպերում	34
Մորս խրատը	35
Զուլալ առուն վազում է մեր բակի միջով	36
Կանաչները կարոտ են	37

Հիմա հեռու հեռավոր իմ Հայաստանում . . .	38
Իմ մանկության օրերին եմ տեսել ես . . .	39
Գիշեր էր կես՝ ելա քնից	40
Եկար կողքովս անցար էսօր	41
Ես ձեզ գիտեմ արցունքներ	42
Ես հիշում եմ	43
Նորից վառվեցին լույսերն իրիկվան . . .	44
Մեր կյանքը լույս է	45
Արևիկ արբած	46
Ողջուն քեզ, դարուն	47
Անանուն	48
Խնդություն է ապրում իմ հոգին	49
Եվ այսօր իմ սրտում դարուն է	50
Ննջիր դու խաղաղ	51
Հանդիպում	52
Երբ անձրևն է աշնան աշմկում	53
Կանչում են	54
Այնքան լուսավոր	55
Գարուն	56
Երգչի ձայնը	57
Երգ Տարասի մասին	57
Հանդիպում	61
Բանաստեղծն ու հոգը	62
Երգչի ձայնը	65
Վերջերգի փոխարեն	82
Լեռներ հայրենի	82

ՎՁ 03382 Պատվեր 93. Տիրած 3000.
Տպագր. 2³/₄ մամ., հեղինակ. 2 մամ.,
Հանձնված է արտադր. 4/II 1948 թ.
Ստորագր. է տպ. 15/IV 1948 թ.

ՀՍՍՌ Մինիստրների Սովետին
կից Պոլիգրաֆ. և Հրատ. Վարչ.
№ 3 տպարան, Երևան,
Արավելյան 65

ԳԱԱ Հիմնարար Գիտ. Գրադ.

FL0041281

ጥቅም ሆኖ ተ.

